

ضرورت تدوین روشکرده آموزشی آموزش قرآن و ترویج سوره‌های

چکیده

قرآن کریم، کتاب مبین و حاوی پیام روشن الهی است که همه‌ی انسان‌ها را به راستی و رستگاری دعوت می‌کند. این کتاب عزیز از آغاز نزول تا همیشه، سرچشمه‌ی بی‌پایان علوم و معارف انسانی و محور تعلیم و تربیت دینی بوده است. تاریخ تعلیم و تربیت اسلامی و انسان‌سازی نهایی، از آموزش این کتاب جاوید توسط پیامبر اعظم (ص) به مردمان جزیره‌ی غفلت زده و سپس تمامی عالمیان آغاز شده است.

خداوند متعال در دومین آیه‌ی شریفه‌ی سوره‌ی مبارکه‌ی جمعه، برنامه‌ی بعثت و رسالت پیامبر خاتم (ص) در تلاوت آیات الهی را، تزکیه‌ی مردم و تعلیم کتاب خدا و حکمت الهی خلاصه می‌کند. این آیه آن قدر در تبیین همیشگی نقش انسان‌سازی کتاب اعظم و تأثیر کمال رسالت پیامبر خاتم (ص) اهمیت دارد که می‌توان گفت: تمامی هدایت الهی - احکام دین و رستگاری در دو جهان - در گرو عمل به آن است.

ضرورت آموزش قرآن، به ضرورت و فلسفه‌ی تعلیم و تربیت دینی و اسلامی بازمی‌گردد و قرآن کریم مهم‌ترین منبع تربیت دینی است. آموزش قرآن در پی آن است که راهی روشن، مطمئن و دائمی بازگشاید، برای انس و ارتباط شهروندان همیشه‌ی تاریخ و تمدن بشری - به ویژه در هزاره‌ی پر آشوب سوم میلادی - با قرآن کریم که به بهره‌گیری مادام‌العمر از کتاب الهی منجر شود. قرآن، آن چنان که در آیه‌ی شماره‌ی ۱۵۹ سوره‌ی

مبارکه‌ی بقره آمده است، کتاب همه‌ی مردم است؛ هر فردی در هر سطحی از علم و تقوای می‌تواند از آن بهره‌گیرد. از این رو، وظیفه‌ی شایسته‌ی نظام تعلیم و تربیت اسلامی آن است که زمینه‌ی بهره‌گیری مستقیم و دائمی از قرآن کریم را برای تمامی شهروندان دهکده‌ی جهانی و به ویژه امت اسلامی فراهم آورد تا آشنایی عمیق و عمل به تعالیم عالیه‌ی الهی در کتاب سعادت بخش آسمانی، در همه‌ی ارکان ایمان و اعمال افراد جامعه، تأثیر مطلوب و مؤثر بر جای گذارد.

انسان امروز برای تعامل با سایر انسان‌ها در جامعه‌ی بزرگ بشری و نیز با جهان آفرینش، به دانش‌ها و مهارت‌های گوناگونی با عنوان مهارت‌های زندگی و فراتر از آن، با عنوان «مهارت‌های شهروندی» نیاز دارد. هر چند این تعامل ضرورتی غیر قابل اجتناب است و برای انسان ارمغان‌های بسیاری به همراه دارد، اما اگر در پرتو تربیت دینی انسان، یعنی شکوفایی فطرت توحیدی و هویت حقیقی او صورت نپذیرد، خویشتن واقعی خویش را از دست خواهد داد و روزگار را به غفلت و بی‌بهرگی از نعمت‌های عظیم الهی خواهد گذراند. این همان خسران آشکاری است که قرآن کریم از آن سخن گفته است.

کلیدواژه‌ها: هزاره‌ی سوم، نظام تعلیم و تربیت، سواد علمی، سواد فناورانه، انسان توسعه‌یافته، تربیت دینی، یادگیرنده‌ی مادام‌العمر، یاددهی - یادگیری فعال، سواد قرآنی.

مقدمه

امروزه در دوره‌ای که به «عصر دانایی محوری» شهرت یافته است و انسان و توانمندی‌های انسانی، سرمایه‌های اصلی و اساسی توسعه هستند، حدی از دانش‌ها و مهارت‌ها را در همه‌ی حوزه‌های علمی و معرفتی برای عموم مردم لازم دانسته‌اند. این حد را سواد و محرومیت از آن را بی‌سوادی می‌نامند. سواد مورد بحث، تنها به سواد خواندن و نوشتن اطلاق نمی‌شود و امروزه سواد در این حیطه‌های شش‌گانه مطرح است: سواد دینی-اخلاقی، سواد سیاسی-اجتماعی، سواد فرهنگی-هنری، سواد علمی-فناورانه، سواد اقتصادی-حرفه‌ای و سواد تربیت‌بدنی-زیستی.

چنان‌که «سواد بهداشتی»، توانایی خواندن، درک و عمل به توصیه‌های بهداشتی است. آدمی در هر سن، با هر سطح درآمد، و با هر نژاد یا موقعیت اجتماعی نیاز دارد و می‌تواند به فهم اطلاعات بهداشتی نایل آید و آن‌ها را برای بهتر زیستن خود و سایر ساکنان کره‌ی خاکی به عمل درآورد.

و یا «سواد ریاضی»، داشتن حداقلی از دانش ریاضیات برای نیازهای روزانه و معمول در حل مسائل ریاضی است. اما فرد با سواد ریاضی کسی نیست که تنها برخی حفظیات و مهارت‌ها را در عملیات ریاضی کسب کرده باشد، بلکه کسی است که می‌داند، این مهارت‌ها را چگونه و در چه موقعیت‌هایی به کار بندد. با سواد در

حوزه‌ی علوم تجربی نیز کسی است که علاوه بر برخورداری از آگاهی در برخی مفاهیم پایه و اصولی علم، در تفکر به شیوه‌ی علمی و استفاده از این شیوه‌ها، و نیز از دانش علمی در این علوم، با عنوان روش علمی حل مسئله برای اهداف علمی، شخصی و اجتماعی تواناست.

برخی از ویژگی‌های سواد در ادبیات جدید متون آموزشی عبارت‌اند از:

● سوادآموزی به معنای تحول از یک فرهنگ شفاهی به فرهنگی است که براساس کلمات مکتوب پی‌ریزی شده است.

● سواد صرفاً دانش چگونه خواندن و چگونه نوشتن نیست، بلکه به‌کارگیری دانش برای اهداف خاصی در موقعیت‌های خاص است. از این رو با توسعه‌ی سواد، اصطلاح دانایی به آن اطلاق می‌شود.

● نیاز واقعی تمدن بشری در تمامی اعصار و به‌ویژه در قرن بیست و یکم با عنوان جامعه‌ی دانایی محور و عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات، تنها داشتن مردمی آگاه نیست، بلکه داشتن مردمانی است که برای استخراج دانش و حکمت از داده‌ها و اطلاعات، انگیزه‌ها و مهارت‌های عملی داشته باشند.

در این صورت شخص با سواد کسی است که دارای انگیزه‌هایی دائمی و مهارت‌هایی پویا در تولید، تجزیه و ترکیب دانش و داده‌ها باشد. با این بیان، فرد با سواد،

سواد قرآنی سبب مراجعه‌ی همیشگی
شهروند به کلام الهی، خواندن مستمر
قرآن کریم، فهم تدریجی معنای آیات
الهی و زمینه‌ساز بهره‌گیری مادام‌العمر
از آموزه‌های الهی، در ابعاد گوناگون
و در زندگی در حال توسعه‌ی
شهروندی می‌شود

مادام‌العمر از قرآن کریم و آیات
الهی برای توسعه و تعالی خود و جامعه
باشد. با توجه به آن چه بیان شد، سواد
قرآنی، دانش و مهارت پایه و ارتباط و علاقه
به یادگیری قرآن برای بهره‌گیری مستمر و
مادام‌العمر از قرآن کریم است.

بحث و گفت‌وگو

اهمیت میزان و نوع سواد شهروندان دهکده‌ی جهانی
قرن بیست و یکم در سعادت‌مندی و رفاه آدمی آن‌چنان
است که بر نوع زندگی، تفکر و علائق افراد، امکانات و
توانایی‌های فردی و اجتماعی آنان تأثیر می‌گذارد و آن‌ها
را تعیین می‌کند. آموزش و یادگیری چنان با زندگی
روزمره‌ی آدمی آمیخته شده است که تمامی شهروندان و
فعالیت‌های اجتماعی آدمی در جامعه به‌طور مستقیم و
یا غیر مستقیم از آن متأثر هستند. از اواخر قرن بیستم، با
توسعه‌ی دانش و علوم بشر و در نتیجه تحول در فناوری،
توانایی‌های انسانی به‌طور چشم‌گیر و روز افزون توسعه
یافت. این روند در قرن بیست و یکم با توسعه‌ی
فناوری‌های نوین نه‌تنها روزه‌به‌روز افزایش می‌یابد، بلکه
بر سرعت تحول و توسعه‌ی علم و فناوری نیز افزوده
می‌شود.

متخصصان جهانی تعلیم و تربیت بر این باورند که
بخشی از هدف‌های آموزشی نظام تعلیم و تربیت در هر
جامعه، از نیازهای شهروندان آن جامعه در زمان حال و
در آینده‌نگری علمی منشأ می‌گیرد. در این صورت، اولاً
شهروندان هر جامعه نیازهای مختلف، متنوع و متعددی
در حیطه‌های گوناگون دارند؛ از نیازهای شخصی در
زندگی فردی گرفته تا نیازهای اجتماعی در محدوده‌ی
زندگی گروهی در شهرها و روستاها و حتی جهانی که در
آن زندگی می‌کنند، نیازهای اجتماعی در محدوده‌ی
اهداف کشورها و نیازهای اجتماعی در محدوده‌ی جوامع
کوچک و بزرگی که در آن‌ها زندگی می‌کنند. ثانیاً
نیازهای شهروندان و نیازهای جامعه‌ی شهروندی با

هم تولیدکننده‌ی دانایی و هم استفاده‌کننده‌ی خلاق از
دانایی‌ها و اطلاعات تولید شده است. او تنها یک
مصرف‌کننده‌ی منفعل و متأثر نیست، بلکه تولیدکننده و
انتخابگر دانش‌ها و مهارت‌های علمی تولیدشده‌ای است
که در مسیر زایش دانایی‌های جدید، مؤثر و مورد نیاز
قرار دارند.

آن چه در همه‌ی این نکات و تعاریف مشترک است
و مفهوم اصطلاح سواد را از دانش متمایز می‌کند، تأکید
بر تولید دانایی، راه‌های کسب دانایی و به‌کار بستن
دانایی‌های کسب شده است. هر چند میزان و سطح
دانش و اطلاعات در جای خود از اهمیت و ارزش
برخوردار است، ولی سواد در هر یک از حوزه‌های معارف
و دانش بشری، آن میزان از دانش و نوعی از آموختن است
که بتواند، میان عملکردهای گوناگون سوادآموز و
آموخته‌های او، رابطه‌ی معناداری برقرار کند؛ به‌نحوی که
این آموخته‌ها اعم از دانش و مهارت، در زندگی فردی و
اجتماعی او تأثیرگذار و منشأ عمل و اثر شوند. با این
همه، مهم‌ترین ارزش‌ها، توسعه و تعالی انسان در پرتو
آیات و تعالیم الهی است.

اکنون با این سؤال روبه‌رو هستیم که: «با توجه به
ضرورت و اهمیت تربیت اسلامی و نقش یگانه‌ی
قرآن کریم در این تربیت، آحاد جامعه باید از قرآن کریم
چه سهم و حظی داشته باشند تا بتوان آنان را از سواد قرآنی
بهره‌مند دانست؟ سواد که زمینه‌ساز بهره‌گیری

توسعه و ترقی علم و فناوری و توسعه‌ی توانایی‌های شهروندی و حتی توسعه‌ی توانمندی‌های آموزشی و پرورشی و... تغییر می‌کند، متحول و متنوع می‌شود.

به گفته‌ی پیترو داکرا، انجام کارهای درست، مهم‌تر از انجام دادن درست کارهاست! ظهور پدیده‌های متنوع اجتماعی- فرهنگی در جامعه‌ی امروز ایران اسلامی که در حال گذار از مرحله‌ی توسعه‌نیافتگی به مرحله‌ی توسعه‌یافتگی است، نشان می‌دهد که بازاندیشی طرح‌ها و برنامه‌های طراحی شده و اجراشده‌ی قبلی در نظام تعلیم و تربیت شهروندان میهن اسلامی، به تنهایی برای تحقق تحول و توسعه در جامعه کافی نیست! نظام تعلیم و تربیت شهروندان توسط دستگاه‌های متفاوت و متنوع طراحی و اجرا می‌شود. هر دستگاهی که بخواهد به عنوان مجری نقش ایفا کند، باید نسبت به واقعیات و نیازهای آموزشی و پرورشی اجتماع در زمان حال و آینده پاسخگو باشد. نیازها و فرصت‌ها را تشخیص دهد و در عمل، خواستار فردایی بهتر برای خود، شهروندان و جامعه باشد.

بهتر انجام دادن اموری که در دست اجرا داریم، به ما یاری نمی‌دهد که خود را با واقعیت‌های جدید سازگار کنیم. اضافه کردن یک یا دو دوره‌ی آموزشی این‌جا، و استقرار چند دستگاه به نام رایانه در جای دیگر، و یا دعوت بزرگان و سخنرانان به مراکز آموزشی در نهادهای گوناگون، مانند رفوی درشت و سرسری روی پارچه‌ای بسیار ظریف و نازک به نام آموزش و پرورش شهروندان دهکده‌ی جهانی قرن بیست و یکم است. علاوه بر تعدیل و بهبود کیفیت آن چه انجام می‌دهیم، باید هدف‌های موجود را مورد سؤال قرار دهیم و آمادگی رویکرد نوین به فعالیت‌های جاری یا تغییر آن‌ها را داشته باشیم تا بتوانیم جواب‌گوی خواسته‌ها و انتظارات جامعه‌ی در حال تحول و توسعه باشیم. توجه به سواد دینی و اخلاقی شهروندان و پرداختن به بحث تربیت دینی و سواد قرآنی شهروندان میهن اسلامی، از ضروریات توسعه و تعالی جامعه‌ی ایرانی و جامعه‌ی بشری است.

قبل از ورود به بحث سواد قرآنی و ویژگی‌های آن باید به اهداف آموزش و پرورش در هزاره‌ی سوم میلادی پرداخته شود. این اهداف با عناوین «اهداف غایی» در فعالیت‌های متفاوت و متنوع آموزش و پرورش و «اهداف کلی» مطرح می‌شوند. هدف از فعالیت‌های گوناگون آموزشی- تربیتی در برنامه‌های آموزشی شهروندان جوامع مختلف چیست؟ این مهم‌ترین سؤال است که به فعالیت‌های آموزشی نهادهای گوناگونی که وظیفه‌ی تعلیم و تربیت شهروندان جامعه را به عهده دارند، جهت و اعتبار می‌بخشد. امروزه اهداف غایی از فعالیت‌های متفاوت و متنوع نظام‌های تعلیم و تربیت به شرح زیر تعریف و تبیین می‌شوند:

* آموختن برای زیستن: (یاد بگیریم که در زندگی روزمره استفاده کنیم.)

* آموختن برای با هم زیستن: (یاد بگیریم که چگونه با هم زندگی کنیم.)

* آموختن برای آموختن: (یاد بگیریم که چگونه یاد بگیریم.)

* آموختن برای به کار بستن: (بیاموزیم در تولید استفاده کنیم.)

اینک در آغاز پر آشوب قرن بیست و یکم تمدن بشری، که قرن توسعه و تعالی فرهنگی و اجتماعی بشر نام گرفته است؛ دورانی که به واسطه‌ی وسعت و سرعت توسعه و تحول در دنیا‌های مجازی، دنیای شگفت‌انگیز ارتباطات و دنیای نامتناهی دیجیتال، آن کره‌ی خاکی بی‌انتهای دیروز، امروز به دهکده‌ای کوچک و سهل‌الوصول اما متنوع، متغیر و جهانی تبدیل شده است! دیگر فاصله‌ی مکانی و عدم یکسانی زبانی و... در آن بی‌مفهوم گشته‌اند! سرتاسر دنیا پر از خوبی‌ها و بدی‌های به ظاهر خوب شده است! و... شهروندان جامعه برای آن که به سلامت زندگی کنند و برای آن که موفق و در تولید اجتماعی، سربلند و مؤثر باشند، باید در همه حال، در همه جا و برای همه چیز بیندیشند، برگزینند، عمل کنند و باز هم بیندیشند! به قول سقراط

انسانی برای بهتر زیستن به آن‌ها نیاز دارد. از این رو، خصوصیات اساسی سواد علمی - فناوریانه از این قرارند:

۱. یک نیاز همگانی و عمومی برای تمامی افراد جامعه و شهروندان جهانی است.

۲. برای افراد گوناگون ظاهری متفاوت دارد، اما این تفاوت در جزئیات است نه در کلیات.

۳. باید روز به روز نو شود، چون علم و فناوری دائماً در حال تحول، توسعه و بهبود است.

۴. آموختن آن به عنوان یک فرآورده‌ی آموزشی، در یک برهه‌ی زمانی مشخص و محدود غیرممکن است و شخص باید دائماً در حال یادگیری باشد.

بنابراین، برای تحقق این هدف اصولی و اساسی، نقش آموزش علوم در فراهم آوردن سواد علمی - فناوریانه عبارت است از تبدیل دانش آموز به یادگیرنده‌ی مادام‌العمر، یعنی تبدیل شهروند به فردی که دائماً و در تمامی مراحل زندگی خود و تا پایان عمر به دنبال یادگیری، آموختن، کشف کردن، حل کردن و پیدا کردن پاسخ سؤالات و مجهولات علوم جدید است. چنان‌که پیامبر اعظم (ص) می‌فرماید: «اطلبوا العلم من المهد الی اللحد.»

پرورش شهروند یادگیرنده‌ی مادام‌العمر منوط و مستلزم تحقق سه شرط اساسی زیر است:

۱. شهروند، اطلاعات و دانستنی‌های پایه و ضروری از علوم و فنون گوناگون مورد نیاز در زندگی شهروندی را داشته باشد. از این ویژگی با عنوان «دانستنی‌های ضروری» یاد می‌شود.

۲. شهروند، راه‌های یادگیری را بلد باشد و بداند که چگونه می‌تواند یاد بگیرد. دانستن راه یادگیری، همان داشتن مهارت‌های ضروری برای یادگرفتن‌های جدید و دائمی است.

۳. شهروند، دارای میل و علاقه به یادگیری باشد و بخواهد که یاد بگیرد. با شرکت در فعالیت‌های آموزشی، آن قدر اعتماد به نفس پیدا کند و به درجه‌ای از خودباوری رسیده باشد که بداند، می‌تواند یاد بگیرد و

فیلسوف، آموزش و پرورش باید دانش‌هایی را که موجب شکوفا شدن قدرت تفکر انسان می‌شود، در اختیارش قرار دهد. وی بر این باور بود که آگاهی به راستی، عمل کردن به راستی را در پی می‌آورد.

از این رو یکی اساسی‌ترین وظیفه‌های آموزش و پرورش در قبال شهروندان هزاره‌ی سوم که اینک با عنوان دانش آموز در فعالیت‌های یاددهی - یادگیری شرکت می‌کنند، ترسیم سیمای حقیقی از آینده و نیازهای شهروندی برای زندگی سعادت‌مند اوست. آموختن روش فکر کردن به عنوان مهم‌ترین و پایه‌ای‌ترین مهارت زندگی در هزاره‌ی پر هیاهو و رنگارنگ دنیای دانایی محور در دهکده‌ی کوچک شده‌ی جهانی، به واسطه‌ی توسعه‌ی شتابان و فراگیر فناوری اطلاعات و ارتباطات است. در این صورت، فعالیت‌های آموزشی و پرورشی با عنوان فعالیت‌های برنامه‌ی درسی، باید در جهت فراهم آوردن فرصت‌ها و موقعیت‌های مناسب و واقعی برای کار کردن و دست‌ورزی دانش‌پژوهان با پدیده‌های واقعی موجود در محیط برای کسب تجربیات دست‌اول، اندیشیدن و به کار گرفتن اندیشیدن باشد.

شاید مهم‌ترین و بارزترین ویژگی آدمی، کنجکاوی و علاقه‌مندی او به دانستن و کشف کردن و یادگرفتن باشد. دانش‌آموزی که به مدرسه می‌آید، از یک سو دارای این نیروی شگرف خدادادی است و از سوی دیگر، باید برای زندگی در دنیای امروز و صدالبته دنیای پهناور فردا که دنیای توسعه‌ی علمی و تنوع فناوری است، آماده شود. بنابراین اگر نظام آموزشی جامعه‌ای بخواهد مفید، مؤثر و انسان‌ساز باشد، باید به گونه‌ای طراحی و اجرا شود که هم قوه‌ی جست‌وجوگری و کنجکاوی مخاطبان خود را شکوفا سازد و هم سواد علمی فناوریانه‌ی جامعه‌ی خود را بهبود بخشد تا از این طریق بتواند، زمینه‌ی توسعه‌ی پایدار فردی و اجتماعی را در کشور خود فراهم آورد.

مراد از سواد علمی - فناوریانه مجموعه‌ای از اطلاعات و توانمندی‌هایی است که در زمینه‌ی علم و فناوری، هر

علاقه داشته باشد که یاد بگیرد. در این صورت او همیشه به دنبال دانایی است که از آن با عنوان «نگرش های ضروری در آموزش علوم» یاد می شود.

برای پرورش و تربیت چنین شهروندانی، مقوله‌ی آموزش و پرورش فعال مخاطبان مطرح می شود. مراد از آموزش و پرورش فعال، آن نوع فعالیت های آموزشی و پرورشی است که یاد دهنده شرایط و فرصت های را فراهم کند تا یادگیرنده با کار کردن با پدیده های واقعی، به دست ورزی، مطالعه و تتبع در محیط طبیعی پیرامون خود بپردازد و با فعالیت های خود در فرصت های ایجاد شده، به تولید تجربیات دست اول و مفاهیم علمی بپردازد، در تولید دانایی مشارکت کند و در بهره مندی از دانایی های تولید شده، موفق باشد.

در فرایند یاددهی-یادگیری فعال مخاطبین و فعالیت های متفاوت و متنوع تعلیم و تربیت، مسائلی هم چون: مشارکت یادگیرنده در فعالیت های یاددهی-یادگیری، تولید علم و دانایی های علمی شخصی توسط شرکت کنندگان در فعالیت های یاددهی-یادگیری، آشنایی با راه های تولید علم و تولید راه های جدید برای تولید علم و کسب مهارت در استفاده از آن ها و حتی تولید راه های جدید برای بهره مندی از دانایی های تولید شده، اتخاذ تدابیری برای افزایش تقویت مشارکت یادگیرنده در فعالیت های یاددهی-یادگیری، و توسعه ی فعالیت های علمی و عملی (دانستی ها و مهارت ها) یادگیرنده، از نکات مهمی هستند که در این فرایند مطرح می شوند.

اینک با توجه به بحث سواد علمی-فناورانه و طرح خصوصیات یادگیرنده ی مادام العمر، منطبق بر آن در بحث آموزش قرآن و علوم قرآنی، بحث ویژگی های سواد قرآنی به شرح زیر مطرح می شود:

۱. سواد قرآنی یک نیاز همگانی است. با در نظر گرفتن این که قرآن، کتاب انسان و انسان سازی است، همه ی افراد بشر با هر وضع اقلیمی، شغلی، اقتصادی و اجتماعی، برای آن که هویت انسانی-الهی خویش

را بشناسند، از آن مراقبت کنند و زمینه ی شکوفایی و تعالی قدسی خود را به صورت تدریجی فراهم آورند، به سواد قرآنی نیازمند هستند.

۲. سواد قرآنی از یک سطح پایه برخوردار است. هرچند افراد با توجه به تفاوت هایی که در تحصیلات، سن، شرایط اقتصادی و اجتماعی و... دارند، به سطح متفاوتی از سواد قرآنی نیازمند هستند، ولی بهره مندی عموم از یک سطح پایه از سواد قرآنی برای توسعه و تعالی خود و جامعه، ضروری است.

۳. نیاز به سواد قرآنی در طول زمان در حال رشد است. با توجه به شرایط و امکانات تولید شده در هر جامعه و نیز تغییرات و توسعه ی شرایط و امکانات، عناصر مهمی هم چون شهروند، جامعه، علم و فناوری آموزشی، و... در طول زمان، این حد نیازمندی، به شناسایی، تعریف و تبیین خاص منطبق بر مقتضیات زمانی و مکانی نیاز دارد و با رشد انسان و جامعه توسعه می یابد.

۴. داشتن سواد قرآنی (در رویکرد جدید) سبب مراجعه ی همیشگی شهروند به کلام الهی، خواندن مستمر قرآن کریم، فهم تدریجی معنای آیات الهی و زمینه ساز بهره گیری مادام العمر از آموزه های الهی، در ابعاد گوناگون و در زندگی در حال توسعه ی شهروندی می شود.

هم چنان که بیان شد، سواد عمومی قرآنی از سه مؤلفه ی اصلی تشکیل می شود که عبارت اند از: توانایی خواندن قرآن، توانایی درک و فهم آیات و عبارات قرآنی، انس با قرآن و علاقه مندی دائمی به یادگیری و بهره مندی از نعمت های آن. در این میان، انس با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن، ضامن بقا و توسعه ی دو جزء دیگر است. اگر سواد قرآنی به دستیابی این جزء منجر نشود، نه تنها ضمانتی برای دوام دو جزء دیگر وجود ندارد، بلکه ضرورت آموزش قرآن منتفی و فلسفه ی آموزش قرآن محقق نمی شود. این موضوع بسیار مهم، به عنوان مهم ترین ویژگی سواد قرآنی، به همراه آموزش دینی،

مهم ترین ویژگی سواد قرآنی، به همراه آموزش دینی، در راه تثبیت و توسعه ی سواد قرآنی و هم چنین آشنایی با اهمیت و شیوه های تدبیر در آیات الهی و نیز ارتباط مؤثر و عمیق تعالیم دینی با آموزه های قرآنی، باید در آموزش و پرورش فعال شهروندان مورد توجه قرار گیرد

فناوری اطلاعات و ارتباطات و امکانات دیجیتالی، به دهکده ای کوچک تبدیل شده است. - و آموزش مهارت های اساسی زندگی شهروندان، به عهده ی اوست. و چون این مجموعه، سازنده و پرورش دهنده ی شهروندان توسعه دهنده ی خود و جامعه است، باید با رویکردهای نوین به توسعه و تحول درونی خود بیندیشد و بیش از جامعه و جلوتر از آن، به توسعه ی خود بپردازد تا با تربیت شهروندان توسعه یافته، ارکان انسانی و اخلاقی توسعه در جامعه ی بشری را فراهم آورده و نقش خود را به عنوان موتور محرکه و ترسیم کننده ی سیمای توسعه ی آینده ی جامعه، به درستی ایفا کند. هدف از آموزش عمومی قرآن کریم، صرفاً دست یابی به دانش و مهارت خاصی در ارتباط با قرآن کریم نیست. بلکه این آموزش باید توانایی ها و قابلیت هایی را فراهم آورد که فرد را قادر سازد، با کسب سواد قرآنی، ضمن انس و ارتباط دائمی با قرآن کریم، پیوسته خود را در معرض تزکیه و تعلیم آیات آن قرار دهد و به یک یادگیرنده ی مادام العمر در معارف قرآنی مبدل شود. رویکردهای نوین به آموزش قرآن و علوم قرآنی، از اندیشه های ضروری در توسعه ی انسان و تعمیق معارف انسان ساز و متعالی قرآنی در جامعه برای سعادت مندی و تعالی هرچه بیشتر برگزیده ی الهی در زمین خاکی است.

زیرنویس

1. Peter Ducker

منابع

۱. امینی، ابراهیم (۱۳۶۸). آیین تربیت. انتشارات اسلامی. قم.
۲. بهرام پور، ابوالحسن (۱۳۸۳). نقدی بر ناکارآمدی آموزش و پرورش. انتشارات بعثت. تهران.
۳. بالدو، ماریلا و فرنیس، آگن (۱۳۷۸). آموزش های مهارت های زندگی در مدارس. ترجمه ی نشریه ی پیوند. انجمن اولیا و مربیان. شماره ی ۲۴۱. تهران.
۴. پیمازه، ژان (۱۳۶۷). روان شناسی و دانش آموزان و پرورش.

در راه تثبیت و توسعه ی سواد قرآنی و هم چنین آشنایی با اهمیت و شیوه های تدبیر در آیات الهی و نیز ارتباط مؤثر و عمیق تعالیم دینی با آموزه های قرآنی، باید در آموزش و پرورش فعال شهروندان مورد توجه قرار گیرد.

خلاصه و نتیجه گیری

هزاره ی سوم میلادی، عصر دانایی محوری و هزاره ی هنرنمایی انسان توسعه یافته است. تعلیم و تربیت آدمی و ایجاد زمینه هایی برای توسعه و تعالی او، با توجه به تنوع روزافزون خواسته ها و داشته های بشری، به رویکردهای نوین در تعلیم و تربیت شهروندان با بنیان آموزش و تربیت دینی و اخلاقی نیاز دارد. رسالت و مأموریت نهادهای مجری تعلیم و تربیت شهروندان جامعه، با تغییر در تعریف جهان، جامعه و انسان با رویکرد توسعه ی آموزش مادام العمر و فراگیر در امر تعلیم و تربیت شهروندان، در حال تغییر و توسعه است. در دنیای امروز، نظام تعلیم و تربیت جامعه، وظیفه ی تربیت نیروی انسانی ماهر برای زندگی مؤثر در جهان قرن بیست و یکم و تداوم آموزش آن ها را، به همراه سایر نهادهای مدنی جامعه به عهده دارد. در عین حال، مأموریت خطیر آماده کردن نسل جوان برای زندگی در بازه ای از زمان کنونی - که به دلیل سرعت و گستردگی

- ترجمه‌ی علی محمد کاردان. انتشارات دانشگاه تهران.
۵. حنخالی، مرتضی (۱۳۷۸). «کودکن چگونه علم می‌آموزند». مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی، شماره‌ی ۲۲. انتشارات کسک آموزشی وزارت آموزش و پرورش، تهران.
۶. رثوف، علی (۱۳۷۶). یادگیری گنج درون. پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت وزارت آموزش و پرورش، تهران.
۷. رمضان‌خانی، علی و سناری، علی اکبر (۱۳۷۹). «بررسی وضعیت آموزش مهارت‌های زندگی در نظام آموزش و پرورش کشور در دوره‌ی ابتدایی». چکیده‌ی مقالات همایش آموزش فناوری در آموزش و پرورش. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی، تهران.
۸. دلور، ژاک (۱۳۷۵). آموزش و پرورش آرمان‌گرایی ضروری. ترجمه‌ی فاطمه فقهی و علی رثوف. پژوهشکده تعلیم و تربیت تهران.
۹. داه‌زی، درداه و شانه‌ساززاده، محمدحسن (۱۳۸۰). مدیریت استراتژیک. انتشارات بهار، تهران.
۱۰. دبی، محمد (۱۳۷۲). مراحل تربیت، ترجمه‌ی محمد کاردان، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
۱۱. سرکارآرانی، محمدرضا (۱۳۷۸). «آموزش در قرن بیست و یکم». نشریه‌ی بیند. انجمن اولیا و مربیان، شماره‌ی ۲۴۱. وزارت آموزش و پرورش، تهران.
۱۲. شفیع، محمد (۱۳۷۹). مابقی تربیتی حضرت امام. دفتر تبلیغات اسلامی، تهران.
۱۳. شعانی، حسن (۱۳۸۰). مهارت‌های آموزشی و پرورشی. انتشارات سست، تهران.
۱۴. فتحعلی لوسانی، فهیمه (۱۳۷۹). آموزش و مهارت‌های زندگی. همایش آموزش فناوری در آموزش عمومی. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی، تهران.
۱۵. کارین، آتور و آ. ساند، روبرت، بی (۱۳۷۲). آموزش نوین علوم نوین. ترجمه‌ی حسین نیو. انتشارات آستان قدس، مشهد.
۱۶. کیانی، قربان (۱۳۸۰). «نگاه اجمالی به مهارت‌های زندگی و آموزش آن‌ها به کودکان». فصل‌نامه‌ی تربیت، وزارت آموزش و پرورش، تهران.
۱۷. مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۷۳). اخلاق در قرآن (ج ۱). انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، قم.
۱۸. مهرمحمدی، محمود و محمدی، پروین (۱۳۸۲). «بازنگری در الگوی آموزش دینی جوانان و نوجوانان در دوره‌ی تحصیلی متوسطه». فصل‌نامه‌ی نوآوری‌های آموزشی. مؤسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی درسی آموزش و پرورش، تهران.
۱۹. نقیب‌زاده، عبدالحمید (۱۳۶۵). نگاهی به فلسفه‌ی آموزش و پرورش. انتشارات طهوری، تهران.
۲۰. یونسکو (۱۳۶۹). روش‌ها و فنون در آموزش علوم. ترجمه‌ی مهتاب اسفندیاری و همکاران. انتشارات دفتر امور کسک آموزشی و کتابخانه‌های وزارت آموزش و پرورش، تهران.
۲۱. یونسکو، یونیسکف (۱۳۷۸). نوآوری‌ها در مدیریت مدرسه محور. ترجمه‌ی فاطمه فقهی. انتشارات مدرسه، تهران.
۲۲. هارلین، وین (۱۳۷۵). نگارشی نو در آموزش علوم تجربی. ترجمه‌ی شاهنده سعیدی. انتشارات مدرسه، تهران.
۲۳. وکیل، مسعود (۱۳۸۲). سواد قرآنی. انتشارات کسک آموزشی، تهران.

